

Yüksek Öğrenim Çıkmazı ve Yerbilimi Eğitimi

TÜRKER ÖZSAYAR *KTÜ Jeoloji Bölümü, Trabzon*

Yurdumuzda genel olarak öğretim sisteminin bir karmaşa içerisinde bulunduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu karmaşa içerisinde özellikle Yüksek Öğrenim karmaşası, bu öğrenimin yurdun geleceğini ellerinde tutacak yönetici kadroları yetiştirilmesi bakımından ayrıca önem taşımaktadır. Yüksek Öğrenim içerisindeki her öğretim biriminin genel sorunların yanında kendine özgü sorunlarının da olacağı açıktır. Bu kısa yazının amacı genel çizgileri ile Yüksek Öğretimde gözlenen ve bu arada Yerbilimi öğretimini de kuvvetle etkileyen sorunları özetlemektir.

Yerbilimleri eğitimi yapan kurumlar yurdun yeraltı ve yerüstü enerji ve hammadde kaynaklarını arayıp bulacak ve değerlendirecek teknik kadronun büyük bölümünü yetiştirmek işlevini yüklediğinden ayrıca önem taşımaktadır. Ancak acaba bugün çeşitli üniversitelerimizde yetiştirilip, değişik isimli diplomalarla donatılan yerbilimcilerimiz kendilerine korkmadan ve çekinmeden bu yurdun kaynaklarını değerlendirme yetki ve sorumluluklarını verebileceğimiz kadar çağdaş bilgi ve beceri ile donatılmışlardır? Önemli olan bu sorunun yanıtıdır ve söylememiz gerekir ki, bu yanıt gerçekçi ve tarafsız bir gözle verildiğinde genel çizgileri ile olumsuzdur. Bu sonuca varışın nedenleri ise değişiktir. Bu etkenler ana çizgileri ile şöyle özetlenebilir:

A) Üniversitelerdeki Karmaşa Etkeni

Bir ülkedeki kurumları o ülkenin genel koşullarından soyutlamak olanaklı olmadığı açıktır. Özellikle üniversiteler bütün dünyada ve özellikle Türkiye'de genel siyasal ve ekonomi bozuklukların şiddetlenerek yansydıkları ortamlardır. Bu olgu üniversite-deki öğrenci topluluğunun 18-22 yaşları arasında yaşamlarının en heyecanlı ve idealist dönemlerini yaşayan gençlerden oluşmasının doğal sonucudur. Her kurumu ile düzensiz ve istikrarsız olan bir ülkede üniversitelerin düzenli ve özlenen düzeyde çalışması beklenemez. Üniversitelerdeki karmaşanın nedeni bu yaklaşımla ortaya konulduğunda, üniversite sorununa çözümün üniversitenin içinde olmadığı gerçeği de kendiliğinden ortaya çıkar. Ülkedeki genel koşullar tablosu normalleştiğinde üniversitelerdeki huzursuzlukların da kısa sürede ortadan kalkacağı doğaldır.

Ülkenin genel koşullarındaki bozukluklardan kaynaklanan üniversitelerdeki bu karmaşa, ülkenin huzursuzluğunu sonuçlandırdığı kadar, bütün Yüksek Öğrenim Kurumlarında öğretim düzeyini kuvvetle etkilemesi ile de son derece önem kazanmaktadır. Herşeyden önce pekçok üniversitede programlanmış sürelerde eğitim yapılamamaktadır. Bir ders yada uygulama kapsamının sadece bir bölümünü yapabilmış öğrencilerin ise yeterin-

ce yetiştirildikleri savunulamaz. Durum böyle olunca birçok üniversitede programlanmış ders ve uygulama içeriklerinden büyük kısıntılar yapılarak sürdürülmesine çalışılan eğitimin, eğitimi toptan durduraktan daha yararlı olduğu tartışılabilir görünmektedir. Kaldı ki, öğretimin oldukça kesintisiz sürdürüğü söylenebilecek az sayıdaki birkaç üniversitede de yapılan eğitimin niteliği hiç değilse üniversite onuru ile bağdaşabilir değildir. Örnek olarak Karadeniz Teknik Üniversitesinde dersliklere ders sırasında jandarmalar girmekte, sınavlarda gözetmenlerle birlikte tomsonlu jandarmalar dolaşmaktadır. Can güvenliğinin olmaması nedeniyle şimdilik öğretim üyelerinin katlandıkları bu durumun sürgit devam edemeyeceği açıktır. Bu moral koşullarda yapılan ders, uygulama ve sınavlarda ise istenilen ve özlenen sonucun alınmayacağı doğaldır.

Son on yıl içerisinde mezun olan öğrencilerin kalitesindeki hızlı ve sürekli düşüşün baş nedenlerinden biri üniversitelerdeki karmaşıktır. Dolayısı ile bu kaosu önlenmesi ülkenin huzuru ve güvenliği açısı bakımından olduğu kadar, yetiştirilen elemanların kalitesi yönünden ülkenin geleceği için de son derece büyük önem taşımaktadır.

B) Eğitim Sistemindeki Bozukluklar

Bugün Orta Eğitimde de yukarıda özetlenen duruma paralel bir kalite düşüşünü gözlemek olasıdır. Orta Öğretimden zayıf yetişmiş olarak gelen öğrenci Yüksek Öğretimdeki başarı çizgisinin düşmesinde önemli bir etken olmaktadır. Üstüne üstlük merkezi sistem denilen son derece karmaşık, her yıl biraz değiştirilerek uygulanan öğrenci alımı sisteminin de kaliteyi düşürücü yönde etki yaptığı savunulabilir. Zira bu sistemde açıkta kalmak korku ve baskısı altında bulunan öğrenci çoğunlukla son derece bilinçsiz bir ön seçim yapmaktadır. Bunun sonucunda öğrencilerin büyük bir çoğunluğu özledikleri eğitimle ilişkisi olmayan dallarda eğitime zorlanmaktadırlar. Özlediği eğitim dalına kaydını yaptırabilecek kadar puan almış öğrencilerin, başlangıçtaki korku ve baskı ile gerekli işaretlemeyi yapmamış olması nedeni ile eğilimi olmaları bilim dallarında eğitime zorlandıkları sık gözlenmektedir. Karadeniz Teknik Üniversitesi Jeoloji Bölümünde sekiz yıldır yapılan soruşturmada, bu süre içerisinde sadece bir tek, o da bir kız öğrenci baştan beri özlediği eğitimin Jeoloji eğitimi olduğunu belirtmiştir.

Özellikle jeoloji gibi kendine özgü koşulları ve zorlukları bulunan bir meslek dalına, bu mesleği düşünmeyen, sevmeyen ve hatta tanımayan insanları yetiştirmek olanak dışıdır. Dolayısı ile sakıncaları açıkça belli olan bu merkezi öğrenci alma sisteminin bir an önce, hiç değilse başarılı olan öğrencilerin özledikleri bilim dalında eğitim yapabileceği daha akılcı bir sisteme geçmekte geç kalınmamalıdır.

C) Kapasite Üstü Öğrenci Sayısı

Yüksek Öğrenimi ve özellikle Jeoloji gibi uygulamaya dönük Yüksek Öğrenimi etkileyen bir diğer nokta, yüksek öğrenim kurumlarına girebilmek için girilen acımasız kavgaya katılanların inanılmaz çokluğu karşısında, öğretim birimlerine kapasitelerinin çok üzerinde öğrenci alınmasıdır. Yer Bilimleri gibi çok sayıda saha ve laboratuvar uygulamaları gerektiren bilim dallarında, fazla öğrenci sayısı kaliteli eğitim yönünden aşılabilir bir engel olmaktadır. Bu kadar yüksek sayıda alınan öğrencilerin istihdam sorunu ile, kaliteyi bu kadar etkilemesi göze alınarak üniversiteye kayıtları yaptırılan birkaç yüz fazla öğrencinin, üniversite kapılarındaki yığılmaya yüzde kaçılık bir çözüm getirdiğini irdelemeyi bu yazının kapsamı dışında tutuyoruz.

D) Taşra Üniversiteleri Sorunu

Üniversite kapılarında biriken ve giderek inanılmaz sayılara varan lise mezunları sorununa çözümü Orta Öğretimden başlayarak değil de, sadece Yüksek Öğrenim düzeyinde aramak yanlışlıklar zincirine yeni halkalar eklemektedir. Soruna bu görüş açısından yaklaşıncı tek çözüm çok sayıda Yüksek Öğrenim Kurumu açmak olarak görülmekte ve nitekim bu günümüzde hızla uygulanmaktadır. Çoğunlukla bir kurucu Dekan veya Rektörün bulunmasıyla öğretime açıldığı varsayılan öğretim birimlerine öğretim kadrosu, araç-gereç, laboratuvar olanakları sağlanmadan çok sayıda öğrenci alınmakta, eğitimin uçakla gelip giden konuk öğretim üyeleri ile sürdürülmesine çalışılmaktadır.

Bu uygulamada yapılan yanlışlıklar çok yönlüdür. Bizce en önemlisi bu yeni açılan Yüksek Öğretim Kurumlarının büyük bir bölümünün "Üniversite" ismini taşımalarıdır. Her Yüksek Öğretim Kurumunun Üniversite olamayacağı, olmasına gerek te olmadığı, "Üniversite" olmanın kendine özgü koşulları gerektirdiği her Üniversite Öğretim Üyesince bilinmesi gerekir. Durum böyleyken hızla sayıları çoğaltılan taşra üniversitelerine kurulu büyük üniversitelerden tepki gelmemesi düşündürücüdür. Bu Yüksek Öğrenim Kurumları Teknik Okul, Yüksek Okul gibi adlarla da açılabilirler ve bu Türkiye gerçeklerine çok daha uygun düşer.

Ancak bu işin akademik yönüdür. Pratikte söylenmesi gereken, henüz kuruluş aşamasında bulunan çok sayıda taşra üniversitelerinde pek çok bilim dalında, yokluk içinde, ister istemez çok düşük düzeyde öğretim yapıldığıdır. Bu gerçek, zamanla onlar da gelişir ve düzelirler kafası ile geçiştirilebilecek gibi değildir. Çünkü bu kurumlardan mezun olanlar sağladıkları diplomalarla Bayındırlık, Enerji, Sağlık, Eğitim v.b. birçok devlet kesiminde görev almaktadırlar.

Sonuç

Görüldüğü gibi çok sayıda etkenin ortak sonucu olarak Yüksek Öğrenimde belirgin bir sıkıntı vardır. Yukarıda sayılan etkenlere ek olarak "yeteneksiz öğrenciyi eylememe", "öğrenciye gereğinden çok sayıda ve saatte ders okutma", "üniversite yönetim birimlerinin öğrencinin sosyal ve ekonomik koşullarından soyutlanmış olması", "öğretim üyesi-öğrenci dialogunun yeterince sağlanamamış olması" gibi her biri ayrıca önemli etkenler de sayılabilirler. Ancak bu tür etkenler genel bozukluklar giderildiğinde kolayca üstesinden gelinebilecek etkenlerdir.

Burada sözü genelden özele, Yüksek Öğrenimden Jeoloji Öğrenimine indirgiyerek sürdürmek istiyorum: Herşeyden önce bütün ilgililerin konunun ciddiyeti ile oranlı olarak gerekli önlemleri almak gerektiğine inanmaları gerekir. Bugün Türkiye'de bilebildiğimiz kadarı ile 8 ayrı öğretim biriminde Jeoloji Öğretimi yapılmaya çalışılmakta, bazı yerlerde de ön hazırlıklar yapıldığı söylenmektedir. Türkiye'de bu kadar yaygın bir Jeoloji Öğretimi ni yeterli düzeyde yürütebilecek öğretim kadrosu var mıdır? İstanbul'daki bir öğretim üyesi bir gün Trabzon'a, iki gün İzmir'e giderse ve bu arada kendi bölümündeki dersleri de karşılarsa, böyle bir öğretim üyesinin verimi düşmez mi?

Bu noktada en tehlikeli olan gerçekleri görmemek veya görmezden gelmektir. Yetiştirdiğimiz yerbilimciler yeteneklidir, hiçbir eksiklikleri yoktur, yurt dışında yetişenlerden farksızdırlar uslubunda yapılacak savunmalar mesleğe ve yurda yarardan çok zarar sağlayacaktır.

Akla gelebilecek ilk öneri yerbilimci çalıştıran ve yerbilimci yetiştiren kurumlar arasında eksik bulunan "resmî" dialogun bir

an önce kurulması ve işletilmesidir. Sözelimi Türk Jeologları için en büyük işveren olan MTA Enstitüsü bugüne kaçar çalıştırdığı jeologlara ilişkin bir istatistik tutmuş mudur? Hangi öğretim kurumları daha yukarı düzeyde yer bilimci yetiştirebilmektedirler? Yetişen yer bilimcilerde hangi genel eksiklikler gözlenmektedir? Gelen yeni kuşaklarda giderek artan bir kalite düzeyi düşüşü gözlenmektedir? Bu ve buna benzer konularda Öğretim Kurumlarının çok işine yarayacak bilgiler elde edilebilir. Bu şekilde elde edilen sonuçlar Jeolog yetiştiren ve çalıştıran kurumların temsilcilerinin oluşturacağı forumlarda tartışılabilir, çözümler aranabilir. Kurumlar arasındaki bu örgün çalışmayı sağlamada TJK etkin rol alabilir.

İkinci bir öneri olarak Jeolog alımında uygulanabilecek tarafsız ve ciddi sıralama sınavları ileriye sürülebilir. Bu şekilde yapılacak sınavlar hem öğrencileri "nasıl olsa mezun olunca

işim hazır" türünden tembelleştirici düşüncelerden kurtaracak, diğer yandan Öğretim Kurumlarını daha başarılı yer bilimci yetiştirmeye zorlayacak yönde etkileyebilir.

Zaman zaman resmî ağızlardan kamuoyuna duyurulan şukadar bin metrelik sondaj, Yeraltı ve Yerüstü doğa kaynaklarını aramaya yönelik şukadar milyar liralık yatırım gibi çalışma sonuçları, bu yatırımlar yeteneksiz ellerde yapıldıkça bir başarıyı değil bir bataklıkılığı vurgularlar. Yurdumuzun doğa zenginliklerini rasyonel yöntemlerle değerlendirmek istiyorsak, yeterli beceri ve bilgi ile donatılmış yer bilimci yetiştirilmesine dönük etkin önlemler almak bu meslekte olan herkesin bu yurda bir namus borcudur.

Vatan millet edebiyatının arkasına saklanmadan ve daha fazla gecikmeden.